

پروژه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مجمع علوم انسانی
پادداشت سرک پیر

● دولت آبادی، مردی از تبار بیهقی / علی دهباشی

دولت آبادی، نویسنده‌ای از تبار پیمئی

نویسندگانی هستند که شاید منتقدان بتوانند، و به یقین می‌توانند، به نقادی چند و چون آثارشان بنشینند، اما در جایگاه و موقعیت آنها در ادبیات داستانی جایی برای چند و چون نمی‌یابند. محمود دولت‌آبادی، بی‌گمان، یکی از این نویسندگان است. منتقدان ادبی می‌توانند در باب فراز و فرود آثارش بحث‌های فراوان کنند، اما همگان بی‌شبهه پذیرفته‌اند و می‌پذیرند که دولت‌آبادی در ادبیات داستانی ایران یکی از بی‌همتایان است.

اغراق نیست اگر بگوییم که سیمای مردم ایران، به‌ویژه خطه خراسان، چنان دقیق و زنده در داستان‌های او توصیف می‌شود که برای همیشه در دل و جان مخاطبی نقش می‌بندد که شاید هرگز به این خطه سفر نکرده باشد. باز هم اغراق نیست که بگوییم نسل‌ها با کلیدر و جای خالی سلوچ او بزرگ شده‌اند و می‌شوند. چه کسی می‌تواند بلقیس، شیرو، مارال، گل‌محمد، مرگان، عبدوس و... این فرزندان قامت برافراشته‌ی دولت‌آبادی را از یاد ببرد. دولت‌آبادی از پس جمالزاده، هدایت، علوی، آل‌احمد، ساعدی، دانشور و... در عرصه رمان و داستان‌نویسی ظهور کرده و اینک بر قلّه رمان‌نویسی نشسته است و در آثارش حقیقت‌جویی و عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی از اولویت اصلی برخوردار است. نقش و مهر دولت‌آبادی بر تارک ادبیات داستانی مدرن ایران زده شده است.

تجلیل از نویسنده‌ایی چون او کار ساده‌ای نیست. سال‌ها کار و تلاش و نوشتن چهره‌ایی خشک و جدی و به تعبیر برخی تلخ به این داستان‌نویس ایرانی بخشیده است اما برای بیننده کمی موشکاف‌تر مهربانی عمیق دولت‌آبادی از پس آن جبین درهم آشکار است، همان‌گونه

که در پس تلخی تمام داستان‌هایش می‌توان امیدی را دید که چون نهالی می‌کوشد تا از چاک چاک زمین بی‌حاصل سربرکشد و دست بر آسمان و آفتاب ساید.

نویسندهٔ محبوب ما اینک هفتمین دههٔ زندگیش را می‌گذارند و پشت سر خواهد گذاشت و هنوز قلمش جوشان و با جوهر وجودش آمیخته است. او از معدود نویسندگانی است که قدر خود و کارش را می‌داند و به درستی به جایگاه خودش در ادبیات معاصر ما واقف است.

آثاری که به قلم دولت‌آبادی آمده است اکنون جزیی از حافظهٔ ادبی و تاریخ مردم ساکن بلندی‌های پامیر، بدخشان، هرات، کابل، بخارا، سمرقند، مرو، خجند، سبزوار، بوشهر، تبریز و ... است. و سرانجام اینکه دولت‌آبادی موفق شده است در حوزهٔ جغرافیای تاریخی زبان فارسی یگانه باقی بماند.

در این شماره ما به وسع خود که هرچند ناچیز است به جشن هفتاد سالگی محمود دولت‌آبادی نشستیم. قصدمان یادآوری خاطراتی است که بیش از دو نسل با داستان‌ها و رمان‌های او زندگی کرده است و بس. و جز این دعایش نگویم که رودکی گفته است:
هزار سال بزی، صد هزار سال بزی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

توجه توجه

آدرس جدید سایت بخارا

www.bukharamag.com